

**DOPRINOS NORMATIVNOG AKTA PRAVILNIK O
VJEROUČITELJIMA KVALITETU VOĐENJA EVIDENCIJE O
VJEROUČITELJIMA U RIJASETU IZ U BIH**

**CONTRIBUTION NORMATIVE ACT RULES TEACHERS IN ISLAMIC
EDUCATION STUDIES ON QUALITY OF KEEPING RECORDS
CHAPLAIN AT THE ISLAMIC COMMUNITY IN B&H**

**Nezir Halilović, magistar edukacijskih znanosti iz oblasti obrazovnog menadžmenta
Vjerskoprosvjetna služba Rijasetu IZ u BiH
Sarajevo, Bosna i Hercegovina**

**Mensur Karadža, diplomirani pravnik
Rukovodilac Pravne službe Rijasetu IZ u BiH
Sarajevo, Bosna i Hercegovina**

REZIME

Rijaset Islamske zajednice u svom dometu djelovanja ima i praćenje rada vjeroučitelja. Za razliku od evidencije o imamima, o čemu Rijaset ima decenijsku tradiciju, vraćanjem vjeronauke u redovni školski sistem Rijaset se našao na početku. Od 1995. godine činjeni su povremeni napori da se napravi baza podataka o vjeroučiteljima, ali zbog specifičnosti tog poziva i nedefiniranih relacija, ti pokušaji nisu urodili plodom. Usvajanjem Pravilnika o vjeroučiteljima došlo je do značajnog napretka i velikog uspjeha Rijasetu u ovom pogledu. Za samo šest mjeseci kreirana je Centralna baza podataka sa preciznom elektronskom evidencijom o vjeroučiteljima u BiH, o čemu govori ovaj rad.

Ključne riječi: Vjeroučitelji, Pravilnik o vjeroučiteljima, Centralna baza podataka, Rijaset Islamske zajednice u BiH

SUMMARY

The Islamic community in its range of action and follow-up work has teachers in Islamic education studies. In contrast to the records of the Imams, which has Rijaset decennial tradition, restoring religion in the regular school system Rijaset be found at the beginning of. Since 1995. years there have been occasional efforts to create a database of instructors, but the specifics of that call and undefined relations, these attempts were not successful. The adoption of the Ordinance on the instructors have seen significant progress and the great success of the Islamic Community in this regard. In just six months created a central database with accurate electronic records of teachers in Islamic education studies in BiH, which is discussed in this paper.

Keywords: Teachers in Islamic education studies, Rules of teachers in Islamic education studies, Central Database, The Islamic Community in Bosnia and Herzegovina

1. UVOD

Svijest o potrebi uređivanja međusobnih odnosa pripadnika određene zajednice pomoću pravila ili normi nastala je veoma davno. Stara mudrost kaže da je bolja i tiranija nego anarhija, a veliki grčki filozof Platon je pisao da je neophodno da ljudi imaju zakone i da se prema njima ravnaju.

Jedna od osnovnih djelatnosti Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, shodno autonomnim aktima, jestu i mearifski poslovi. Ovi poslovi upravo podrazumijevaju odgojno-obrazovni aspekt rada i misije Islamske zajednice. Pojedini segmenti odgojno-obrazovnog rada imaju dugogodišnju tradiciju, kao što je rad u mektebima, medreseama i Islamskom fakultetu pa je samim tim i uređenost u ovim segmentima odgojno-obrazovnog rada na zavidnom nivou.

Vraćanjem vjeronauke u redovni školski sistem Islamska zajednica se našla na samom početku. U cilju obezbjeđenja adekvatnog nastavnog kadra za ovaj predmet u školama osnovani su Islamski pedagoški fakulteti u Zenici i Bihaću. Međutim, zbog nepostojanja odgovarajućeg pravnog osnova nije postojala jedinstvena i centralizirana evidencija u ovom segmentu rada.

2. PRAVILNIK O VJEROUČITELJIMA

U Islamskoj zajednici dugo vremena je postojala potreba za pravnom regulativom odnosa Islamske zajednice i vjeroučitelja. Iako je Ustav IZ u BiH iz 1997. godine u članu 52. tretirao pitanje vjeronauke, ništa konkretnije nije rečeno o vjeroučiteljima, kao kvalificiranim osobama za realizaciju vjeronauke u osnovnim i srednjim školama. Donošenjem Pravilnika o vjeroučiteljima¹ stvorene su pretpostavke za centralizaciju podataka i jedinstvenu centralnu evidenciju prema kriterijima uspostavljenim ovim Pravilnikom. Primarno, kao što mu i sam naziv govori, Pravilnikom se uspostavlja osnova za vođenje evidencije o vjeroučiteljima kao osobama koje izvode nastavu vjeronauke. U tom smislu vodi se evidencija o broju vjeroučitelja, te njihovom stručnom profilu. U pogledu stručnog profila pravi se diferencijacija na vjeroučitelje koji predaju vjeronauku u predškolskim ustanovama, u osnovnim i srednjim školama.

Značajan evidencioni sadržaj predstavljaju i informacije o izdatim certifikatima. Certifikati predstavljaju kvalifikacionu osnovu za obavljanje poslova vjeroučitelja te uslov bez kojeg nije moguće zasnovati radni odnos u svojstvu vjeroučitelja. Oni su i svojevrsno ovlaštenje koje daje reisu-l-ulema za bavljenje poslom vjeroučitelja, a u skladu sa Zakonom o pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica,

U evidencioni sadržaj spada i pitanje stručne osposobljenosti i stručnih ispita, kao i napredovanje i ocjenjivanje rada vjeroučitelja, te pitanje disciplinske odgovornosti i izrečenih disciplinskih mjera.

Prethodno navedeni sadržaj evidencije predstavlja osnovu za prikupljanje i evidentiranje dodatnih činjenica, kao što je broj škola u kojima je zastupljena vjeronauka, broj učenika koji pohađaju vjeronauku itd. Praćenjem rada vjeroučitelja može se doći i do podataka o socijalnim i drugim potrebama učenika, potrebama za vođenjem humanitarnih akcija kao i učincima takvih akcija.

Svaki normativni akt ima za cilj da regulira određeno područje društvenih, odnosno pravnih odnosa. Njegova uloga je i da pruži pravnu sigurnost učesnicima tih odnosa, te da uspostavi standarde ponašanja. Pravilnom interpretacijom i provođenjem propisa, posebno ukoliko oni predviđaju i evidentiranje činjenica, stvara se pretpostavka za pravovremenu anticipaciju budućih potreba i stvaranje novih kvaliteta u društvenim odnosima.

Pravilnik o vjeroučiteljima daje dobru osnovu za vođenje evidencija koje će biti dragocjen materijal za praćenje stanja u oblasti islamske vjeronauke, analiziranje rezultata rada vjeroučitelja, efekata vjeronauke te planiranje unapređenja rada i statusa vjeronauke.

¹ Pravilnik o vjeroučiteljima donesen je od strane Rijaseta Islamske zajednice na sjednici održanoj u martu 2011. godine.

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

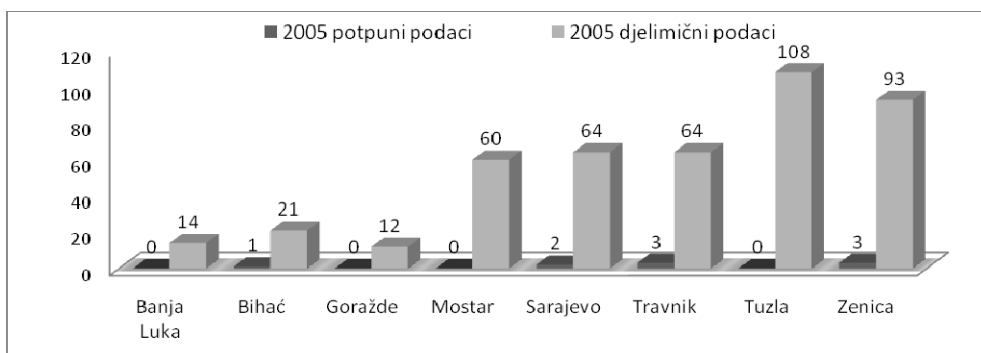
Za potrebe ovog rada koristili smo normativnu i deskriptivnu metodu, te analizirali stanje dokumentacije o vjeroučiteljima u Rijasetu IZ u BiH, koristeći se tehnikom analize postojeće evidencije i dokumentacije. Za potrebe analize kreirane su odgovarajuće ček liste kojima se utvrđivalo stanje posmatranih kategorija u postojećoj evidenciji.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Za razliku od evidencije o imamima koja u Islamskoj zajednici ima decenijsku tradiciju i koja se vodi od vremena Ulema-medžlisa, neposredno nakon Drugog svjetskog rata, prvi ozbiljniji i cjeloviti pokušaj kompletiranja evidencije o vjeroučiteljima u Vjerskoprosvjetnoj službi Rijaseta, nadležnoj za te evidencije, učinjen je 2005. godine.

4.1. Rezultati prvog poziva za kompletiranje evidencije

Nakon službenog poziva od strane Vjerskoprosvjetne službe Rijaseta i organiziranog prikupljanja precizno naznačene dokumentacije putem medžlisa islamske zajednice, te elektronske obrade i unošenja prikupljenih podataka došlo se do sljedećih rezultata:

Slika 1. Rezultati prvog poziva za prikupljanje evidencije

Iako se ovom projektu pristupilo krajnje ozbiljno i sistematično, uz podršku svih nivoa zajednice, obradom prispjele dokumentacije utvrđeno je da se na službeni poziv Vjerskoprosvjetne službe Rijaseta odazvalo 437 tadašnjih vjeroučitelja, od čega je svega devet vjeroučitelja imalo i dostavilo sve tražene podatke ili 2%, dok je 428 dostavilo nepotpunu dokumentaciju. Naravno, razlog tome je i objektivne prirode, jer se u to vrijeme tražilo i uvjerenje o položenom stručnom ispitu koje je imalo svega 32 vjeroučitelja. Međutim, zanimljivo je da odgovarajuću saglasnost IZ u tom pokušaju prikupljanja nije imalo čak 33,6% vjeroučitelja, iako je istu Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica već propisivao. Nakon elektronske obrade postojećih podataka, uz izrazito izraženu fluktuaciju vjeroučiteljskih kadrova (imami koji su do tada radili i u školama i u džamijama postepeno ustupaju mjesto u školama novopristiglim kvalificiranim kadrovima iz islamskih pedagoških akademija i fakulteta) uvidjelo se da je neophodno dodatno raditi na kompletiranju evidencije o vjeroučiteljima.

4.2. Rezultati drugog pokušaja kompletiranja evidencije o vjeroučiteljima u BiH

Odmah nakon kadrovskog pojačanja Vjerskoprosvjetne službe u 2009. godini, pristupilo se ponovnom pokušaju kompletiranja evidencije o vjeroučiteljima u BiH. Pored uobičajenog ozbiljnog i sistematičnog pristupa u 2010 godini učinjeni su i dodatni napor da se ovaj proces kompletira u vidu sljedećih aktivnosti:

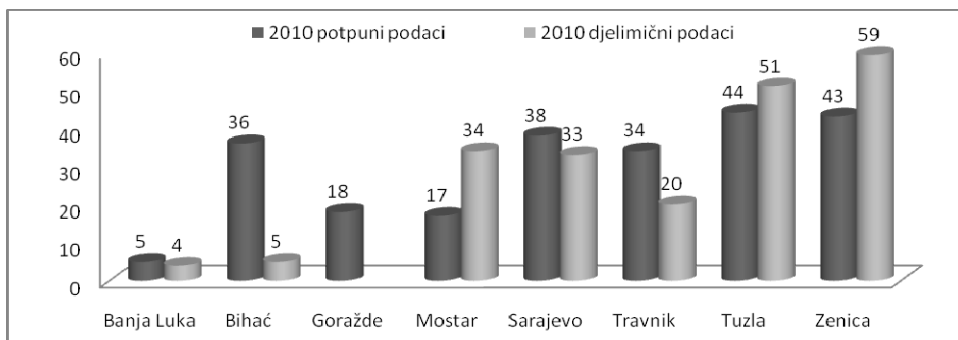
- Vjerskoprosvjetna služba je naručila poseban elektronski program za evidenciju vjeroučitelja u BiH (RIZuBIH) koji je u predviđenom vremenu i po vrlo povoljnim uvjetima izrađen i dostavljen Vjerskoprosvjetnoj službi Rijaseta.

Slika 2. Interfejs početne stranica programa RIZuBIH

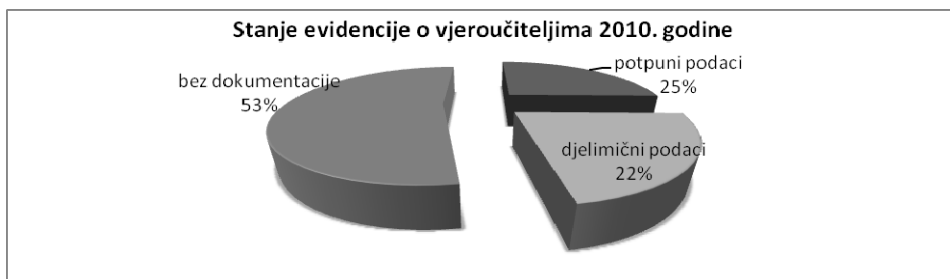
- Ovim programom dobili smo sve potrebne podatke o svakom vjeroučitelju u Bosni i Hercegovini, ime, prezime, mjesto i datum rođenja, adresa, sve podatke o zaposlenju: naziv, adresa i nivo ustanove, radno mjesto, br. saglasnosti IZ, datum zaposlenja, broj djece koju uči u odjeljenjima u kojima predaje i još mnoštvo drugih detalja vezanih za njegov rad i angažman.
- Kao rezultat ovog programa (svi vjeroučitelji su bili dužni dostaviti svoje podatke u elektronskoj verziji putem svog ličnog e-maila) mogli smo ustvrditi da su svi vjeroučitelji koji su uspostsavili komunikaciju sa VPS-om informatički pismeni i da uspješno koriste savremena sredstva komunikacije (prvenstveno mislimo na e-mail).
- Nakon toga izmijenjen je dotadašnji obrazac Izvještaja vjeroučitelja o njihovom radu, te kreiran potpuno novi obrazac Dodatnih podataka o vjeroučiteljima, jer se uvidom u postojeće evidencione kartone, naslijeđene u prethodnim pokušajima sačinjavanja jedinstvene evidencije angažovanih vjeroučitelja, uvidjelo da u brojnim kartonima nedostaju značajni podaci, da su pojedini kartoni zastarjeli (jer su ti vjeroučitelji davno napustili službu), da novoprimitljeni vjeroučitelji uopće nisu slali svoje kartone, itd.
- Zatim je ispred VP službe svim muftijstvima u BiH je upućen službeni dopis br: 02-HN-08-207/10., na datum: 18. safera 1431. h.g. – 02. februar 2010. god. da obavijeste vjeroučitelje sa područja svog muftijstva o aktuelnim dešavanjima i novim zahtjevima, te da vjeroučitelji obavezno odgovore na te zahtjeve Rijasetu, kao i dodatni dopis broj: 02-HN-08-207-1/10., na dan: 23. rabi-u-levvel 1431. h.g. – 09. mart 2010. god., muftijstvima da urgiraju kod vjeroučitelja i da dostave tražene podatke..

Nakon svih realiziranih aktivnosti, utvrđeno je sljedeće stanje u pogledu stanja evidencije o vjeroučiteljima.

Slika 3. Rezultati drugog poziva za prikupljanje evidencije

Iako čak ni u drugom pozivu nije došlo do značajnijeg odziva vjeroučitelja i povećanja broja prikupljenih dokumenata, u drugom pokušaju prikupljeni su podaci od 441 vjeroučitelja, računajući već postojeće, uz napomenu da je u odnosu na prvi pokušaj došlo do značajne fluktuacije kadrova, a ti podaci su izuzeti iz postojećih. Međutim, u drugom pokušaju uspjelo se značajnije popraviti stanje vjeroučitelja koji su dostavili potpune podatke Vjerskoprosvjetnoj službi Rijasetu, tako da je procenat vjeroučitelja koji su kompletirali svoju dokumentaciju iznosio 53,3%. Međutim, još uvijek je stanje evidencije o vjeroučiteljima u BiH u odnosu na ukupan broja vjeroučitelja bilo nepovoljno:

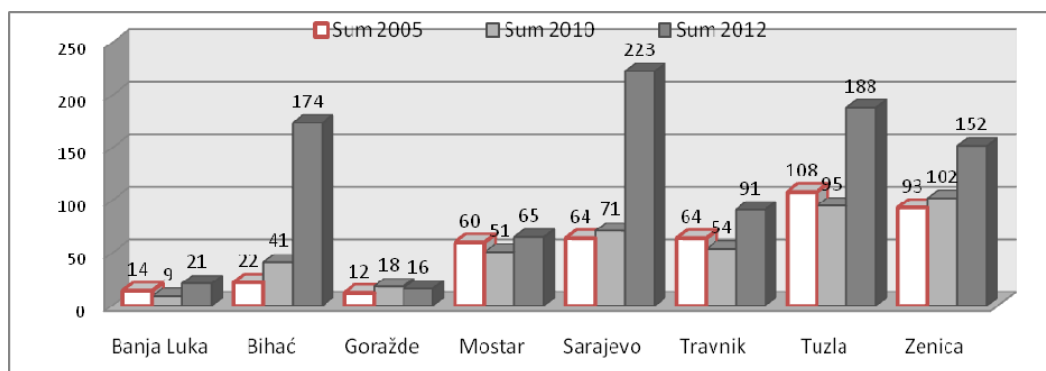

Slika 4. Stanje evidencije o vjeroučiteljima nakon drugog poziva za prikupljanje evidencije

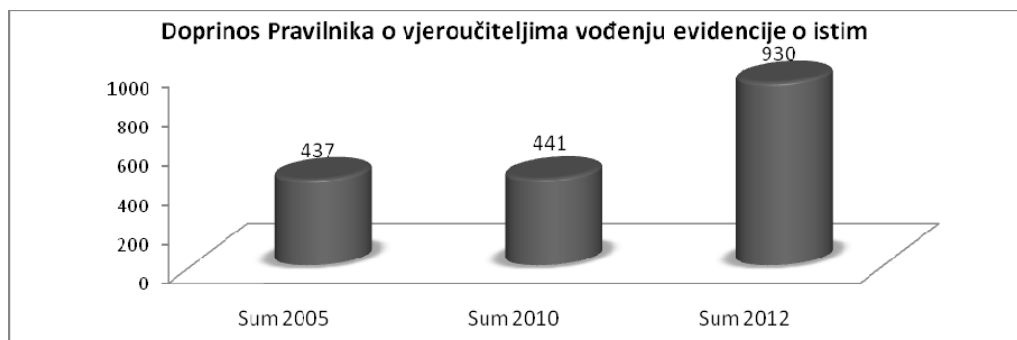
4.3. Rezultati trećeg pokušaja komplementiranja evidencije o vjeroučiteljima u BiH nakon usvajanja Pravilnika o vjeroučiteljima

Nakon usvajanja Pravilnika o vjeroučiteljima na sjednici Rijasetu IZ u BiH održanoj 11. rebiu-l-ahira 1432. h.g., odnosno 16. marta 2011. godine započete su aktivnosti na kompletiranju evidencije o vjeroučiteljima u BiH. Za razliku od ranijih perioda, u skladu sa Zakonom o pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica, Pravilnik je pripisao da važeće saglasnosti vjeroučiteljima u BiH izdaje reisu-l-ulema, po istom principu kao što izdaje i dekrete imamima. Saglasnosti za obavljanje poslova vjeroučitelja su nazvane certifikatima. Nakon toga, stavljene su van snage sve ranije saglasnosti i pristupilo se sistematičnom prikupljanju podataka po muftijstvima. Rezultati su bili više nego impozantni. Za samo šest mjeseci, skoro svi vjeroučitelji u nastavnom procesu dobili su nove certifikate koje im je potpisao lično reisu-l-ulema, a u toku procedure svi su dostavili sve tražene dokumente Vjerskoprosvjetnoj službi Rijasetu. Međutim, za razliku od ranijih perioda ovaj put su vjeroučitelji dostavljali duple dokumente, klasične papirne i digitalne, tj. svoje skenirane dokumente, tako da su za smo šest mjeseci kreirane dvije evidencije o vjeroučiteljima, klasična i digitalna.

Kada usporedimo stanje evidencije o vjeroučiteljima u sva tri pokušaja dobijamo jasniju sliku doprinosa Pravilnika o vjeroučiteljima kreiranju evidencije o vjeroučiteljima:

Slika 5. Stanje evidencije o vjeroučiteljima po muftijstvima nakon implementacije Pravilnika

Slika 6. Stanje ukupne evidencije o vjeroučiteljima nakon implementacije Pravilnika

Nakon implementacije Pravilnika o vjeroučiteljima prikupljeni su potpuni podaci od 930 vjeroučitelja koji djeluju u BiH, i kreirane dvije evidencije, klasična i digitalna i sve to u roku od šest mjeseci.

5. ZAKLJUČAK

Rezultati ovog istraživanja ukazuju da je pored dobre volje, stručnosti i savremenih pristupa za uspjeh bilo kojeg projekta neophodan i normativni pristup. Iako u prva dva pokušaja kompletiranja evidencije o vjeroučiteljima nije nedostajalo stručnosti, dobre volje i odlučnosti, pokazalo se da je izostanak adekvatnog normiranja značajna prepreka u ostvarivanju zacrtanih ciljeva i realizaciji željenih projekata. Objedinjavanjem kvalitetnih kadrovskih rješenja, savremenih pristupa i kvalitetnih normativnih rješenja Rijaset IZ u BiH je uspio za samo šest mjeseci postići ono što se u ranijim pokušajima nije uspjelo u proteklih 20 godina, od kako je počeo proces vraćanja vjeronauke u tokove redovnog školstva. Zahvaljujući kvalitetenom pristupu danas Rijaset IZ u BiH ima na raspolaganju savremenu centralnu bazu podataka za brojne analize, nezaobilaznu u bilo kom pitanju koje se tiče vjeronauke u BiH i vjeroučitelja.

6. LITERATURA:

- [1] Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini; "Službeni glasnik BiH" broj 5/04, 2004.
- [2] Uputstvo o provođenju Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica Objavljeno u "Sl. glasnik BiH", br. 83 od 16 oktobra 2006.
- [3] Salkić Muhamed: „Ustavi Islamske zajednice“, El-Kalem, Ustav Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, ISBN 9958-23-085-2, Sarajevo 1422/2001., pp 347-367
- [4] Pravilnik o Vjeroučiteljima. Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, ISSN 1512-6609, VOL. LXXIII, br. 7-8, juli-august, 2011. Sarajevo, pp. 743-761